

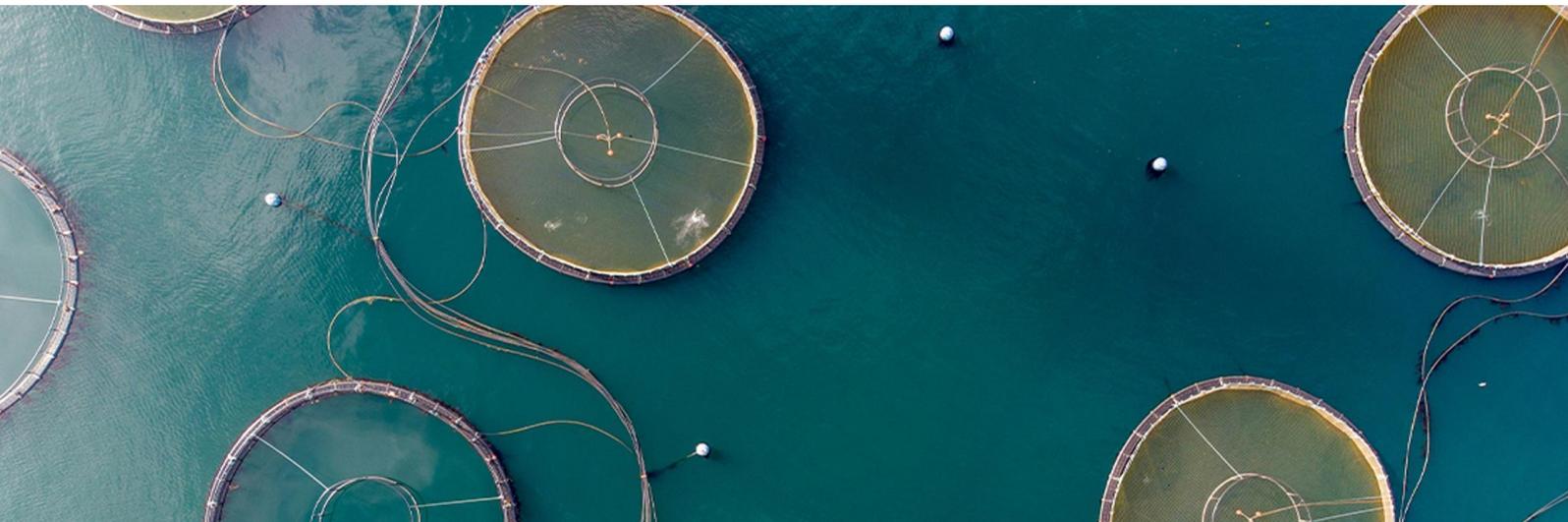

AZA4ICE

Interreg
Euro-MED

Co-funded by
the European Union

Февруари 2026

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ПРЕХОД КЪМ КРЪГОВ МОДЕЛ НА АКВАКУЛТУРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

AZA4ICE

<https://aza4ice.interreg-euro-med.eu>

UNIVERSITY OF
PATRAS

IMC
International
Marine Centre

Junta de Andalucía

POLE MER
MEDITERRANEE

PUBLIC INSTITUTE
DEVELOPMENT AGENCY
OF SREBRENİK COUNTY

AH
AGENCIJA ZA
POSREDOVANJE

CHAMBER OF
ECONOMY OF
MONTENEGRO

IPMA
Instituto Português do
Mar e da Atmosfera

Версия	Дата	Статус	Разработил
1.0	20.02.2026	Работен	ИРР-Варна

Съдържание

1. Резюме	4
2. Въведение.....	5
Аквакултурният сектор в България.....	6
3. Роля и отговорност на ключовите участници	7
4. Ключови предизвикателства и възможности за развитие	10
4.1 Основни проблеми.....	10
4.2 Ключови предизвикателства	10
4.3 Възможности за развитие	12
5. Нормативна уредба и регулаторен режим.....	13
5.1 Обща характеристика на регулаторната рамка.....	13
5.2 Основно секторно законодателство и регулаторни режими	14
Закон за рибарството и аквакултурите (ЗРА).....	14
Закон за водите (ЗВ)	14
Закон за ветеринарномедицинската дейност (ЗВМД)	14
5.3 Подзаконовни нормативни актове и практическо прилагане	15
5.4 Европейски директиви с пряко отражение върху морската аквакултура.....	16
Рамкова директива за водите (2000/60/ЕО)	16
Директиви за местообитанията и птиците (Натура 2000).....	16
5.5 Основни регулаторни предизвикателства.....	16
5.6 Роля на методология за обособяване на кръгови зони за аквакултура (C-AZA)	17
6. Кръгова аквакултура в България	17
6.1 Кръгова икономика в аквакултурата	17
6.2 Основни ограничения, идентифицирани от бизнеса.....	18

6.3	Готовност за промяна и инвестиции в сектора	18
6.4	Значение на методология за обособяване на кръгови зони за аквакултура (C-AZA)	18
7.	Визия за развитие	19
7.1	Стратегическо позициониране на морската аквакултура	19
7.2	Диверсификация и преход към кръгови и мултитрофични модели	20
7.3	Подобряване на нормативната уредба	20
7.4	Роля на науката, иновациите и изграждането на капацитет	21
7.5	Социална приемливост и междусекторен диалог	21
8.	Значимост на обособените зони за кръгова аквакултура	21
9.	Програма от мерки	24
10.	Мониторинг и оценка	26
10.1	Индикатори за успех	26
10.2	Проследяване и адаптиране	26
11.	Заключения и препоръки	27
	ПРИЛОЖЕНИЯ	28

1. Резюме

Настоящият План за действие за България е разработен в рамките на проект *“Обособени зони за кръгова аквакултура, преход към приобщаваща и кръгова икономика в аквакултурния сектор и насърчаване на нови бизнес възможности и екосъобразно общество” (AZA4ICE)* и има за цел да подпомогне устойчивото развитие на морската аквакултура чрез прилагане на методологията за обособяване на кръгови зони за аквакултури (C-AZA). Този план е фокусиран върху реалистични и изпълними стъпки, които надграждат съществуващите аквакултурни дейности, вместо да предлагат мащабна експанзия или създаване на нови зони без връзка с текущата практика.

Анализът на текущото състояние показва, че морската аквакултура в България се развива в условия на ограничено морско пространство, висока конкуренция с други морски дейности и сложна регулаторна рамка, но същевременно разполага с ясно изразен потенциал за диверсификация и прилагане на кръгови и мултитрофични модели. Резултатите от дигиталния инструмент за оценка на технологичния процес (BLUEFasma) и консултациите в рамките на екосистемата за научни изследвания и иновации (LiRRIE) потвърждават висока готовност за инвестиции, при наличие на по-голяма пространствена и регулаторна предвидимост.

Прилагането на C-AZA методологията в България е извършено за райони с вече установени аквакултурни дейности, което позволява едновременно верифициране на методологията и идентифициране на възможности за надграждане на съществуващия бизнес. Резултатите показват, че мултитрофичните аквакултури са оценени като подходящи (добри), но не универсално оптимални, докато рециркулационните системи (RAS) имат висок потенциал при подходящи крайбрежни локации. Диверсификацията отвъд черната мида – включително стриди и комбинирани системи с риби (напр. лаврак) – е реалистична при определени условия.

Планът за действие предлага определен брой приоритетни мерки, насочени към:

- надграждане на съществуващи морски аквакултури чрез C-AZA;
- пилотно въвеждане на интегрирани мултитрофични аквакултури;
- развитие на брегови RAS системи за специфични видове (напр. калкан);
- по-добра координация между C-AZA и Морския пространствен план;
- изграждане на капацитет и диалог със заинтересованите страни.

Планът за действие е практически инструмент, който може да бъде използван при консултации, пилотни проекти и бъдещо планиране. Той е напълно съвместим с националната и европейската стратегическа рамка за развитие на аквакултурите.

2. Въведение

Настоящият План за действие е разработен в рамките на проект “Обособени зони за кръгова аквакултура, преход към приобщаваща и кръгова икономика в аквакултурния сектор и насърчаване на нови бизнес възможности и екосъобразно общество” (AZA4ICE). Планът има за цел да подпомогне прилагането на подхода за обособяване на зони за кръгова аквакултура (C-AZA) в България, с фокус върху морските аквакултури по българското Черноморие. Документът представлява оперативна рамка, насочена към привеждане на общата транснационална стратегия на проект AZA4ICE към конкретния национален и регионален контекст.

Географският обхват на Плана за действие включва териториалните морски води на Република България, като специално внимание е отделено на пилотните райони, анализирани в рамките на проекта (в частност районът на север от Варненски залив), без това да ограничава приложимостта на предложените мерки и към други подходящи крайбрежни зони.

Основните цели на Плана за действие са:

- да идентифицира ключовите предизвикателства, нужди и възможности за **развитие на кръгова морска аквакултура** в България;
- да интегрира резултатите от процеса на ангажиране на заинтересованите страни (LiRRIE), **анализа на нормативната уредба** и оценката на кръгов модел на бизнес операторите;
- да предложи конкретни действия и мерки, насочени към **прилагане на методологията за обособяване на кръгови зони за аквакултура (C-AZA)**;
- да подпомогне диалога и координацията между публични институции, бизнес, научни организации и други заинтересовани страни.

Планът за действие не представлява нормативен документ, а подкрепящ инструмент за планиране и вземане на решения, който може да бъде използван като основа за развитие на бъдещи политики, проекти и инвестиционни инициативи.

Аквакултурният сектор в България

Развитието на аквакултурите в България е тясно свързано с дългосрочните икономически и институционални трансформации в страната. Секторът бележи силен растеж през периода 1960 - 1990, когато производството се основава на големи системи от рибарници, целенасочени публични инвестиции и стабилно вътрешно търсене. Този възход достига своя максимум през 80-те години на XX век, като през 1984 г. България отчита най-високото си историческо производство на аквакултури - 14 571 тона (по данни на FAO). Последвалите политически и икономически промени в края на 80-те и началото на 90-те години водят до рязък спад в сектора, обусловен от липса на финансиране, фрагментиране на производствените структури и влошено управление на съществуващата инфраструктура.

От края на 90-те години насам аквакултурният сектор в България навлиза в период на частично възстановяване и структурна трансформация. След 2000 година се наблюдава умерен растеж, който достига стойности между 14 000 и 16 000 тона в периода 2015 - 2019 г., последван от ново понижаване през последните години. Към 2023 г. общото производство на аквакултури в страната се оценява на приблизително 10 000 - 11 000 тона и включва разнообразие от сладководни и морски видове. Видовият състав се променя във времето, като дъговата пъстърва се утвърждава като водещ вид и формира значителен дял от продукцията, наред с традиционните шаранови видове. България се отличава и с наличие на морска аквакултура, основно чрез отглеждането на черна мида, която през последните години представлява около една седма от общото производство, но се характеризира със силна чувствителност към екологични условия и пазарна конюнктура. Тази дългосрочна динамика отразява както структурните ограничения на сектора, така и възможностите за развитие, произтичащи от европейските политики и финансови инструменти, насочени към устойчиво и кръгово развитие на аквакултурите.

Сладководното производство е относително по-диверсифицирано и стабилизирано, докато морската аквакултура в България остава силно концентрирана, основно върху отглеждането на черна мида (*Mytilus galloprovincialis*) по българското Черноморие. Подобно производство от само една култура осигурява икономическа жизнеспособност, но същевременно ограничава възможностите за диверсификация, добавена стойност и по-широко прилагане на иновативни и кръгови производствени системи.

Българското Черноморие се характеризира с ограничен брой естествено защитени акватории и с конкуренция между различни морски и крайбрежни дейности, включително туризъм, морски транспорт, рибарство, военни зони и опазване на природата. Това поставя морската аквакултура в среда на повишена пространствена и екологична чувствителност и подчертава необходимостта от целенасочено и координирано пространствено планиране.

На национално ниво развитието на сектора е рамкирано от Многогодишния национален стратегически план за аквакултурите, както и от приложимите европейски политики, свързани със Синята икономика, Зелената сделка и прехода към кръгова икономика. Въпреки това, реалното прилагане на кръгови подходи в морската аквакултура остава ограничено, като бизнесът и институциите често се сблъскват с регулаторни, пространствени и инвестиционни несигурности.

В рамките на проекта AZA4ICE, чрез прилагане на методологията за създаване на работна група от заинтересовани страни (Living Responsible Research and Innovation Ecosystems - LiRRIE), беше създаден структуриран процес за диалог между науката, бизнеса, публичните институции и други заинтересовани страни. Този процес очерта необходимостта от интегриран подход, който да съчетава пространственото планиране, екологичните изисквания и икономическата устойчивост.

В този контекст методологията за обособяване на кръгови зони за аквакултури (C-AZA) се разглежда като практически инструмент за подкрепа на развитието на морската аквакултура в България. Той е насочен към по-ефективно използване на морското пространство, намаляване на конфликтите между различни дейности и създаване на подходящи условия за прилагане на кръгови и мултитрофични производствени модели в аквакултурата.

3. Роля и отговорност на ключовите участници

Прилагането на методологията за обособяване на кръгови зони за аквакултури (C-AZA) в България изисква координирано участие на широк кръг от публични институции, регулаторни органи, научни организации, стопански субекти и други заинтересовани страни. Нужно е те да имат преки или косвени функции по управление, контрол и планиране на използването на морското и крайбрежното пространство.

Аквакултурният сектор е тясно свързан с политиките за земеползване, морско пространствено планиране, опазване на околната среда, безопасност на храните и регионално развитие.

Поради това, ясното разграничаване на ролите и ефективната междуинституционална координация са критични предпоставки за успешното прилагане на C-AZA.

Група / институция	Основни роли и отговорности
Министерство на земеделието и храните (МЗХ)	Разработване и прилагане на националната политика в областта на аквакултурите; управление на Програмата за морско дело и рибарство като финансов инструмент на ЕС; стратегическо планиране и координация с европейските политики.
Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА)	Регистрация, лицензиране и контрол на аквакултурните дейности; прилагане на нормативната уредба; мониторинг и отчетност на производството.
Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ)	Контрол върху безопасността на храните и здравето на животните; одобрение и надзор на аквакултурни обекти; ветеринарно-санитарни изисквания.
Министерство на околната среда и водите (МОСВ)	Политики и регулации в областта на опазването на околната среда; процедури по ОВОС и оценка за съвместимост; прилагане на европейското екологично законодателство.
Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС)	Национален екологичен мониторинг; събиране и анализ на данни за състоянието на водите и морската среда; информационна подкрепа за планиране и контрол.
Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ)	Териториален контрол по прилагане на екологичното законодателство; участие в процедурите по ОВОС и контрол на дейности на местно ниво.
Басейнови дирекции	Управление на водите на ниво речни басейни; разрешителни режими за водоползване и заустване; контрол върху количеството и качеството на водите, включително в крайбрежните зони.
Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ)	Разработване и координация на Морския пространствен план на Република България 2021–2035 г.; интегриране на секторни интереси, включително аквакултурите, в пространственото планиране.
Аквакултурни оператори и бизнес	Реално осъществяване на производствените дейности; инвестиции в инфраструктура и технологии; прилагане на кръгови и мултитрофични модели; участие в пилотни инициативи.

Институт по рибарство и аквакултури	Научни изследвания и развойна дейност; разработване и тестване на технологии; експертна подкрепа за политики и проекти.
Институт по рибни ресурси	Изследвания на морските екосистеми и ресурси; научна подкрепа за пространствен анализ, мониторинг и устойчиво управление на морските аквакултури.
Неправителствени организации и местни инициативни рибарски групи (МИРГ)	Представителство на местни и секторни интереси; подпомагане на местното развитие; участие в консултации и комуникация с общностите.

DRAFT

4. Ключови предизвикателства и възможности за развитие

Настоящият раздел обобщава основните проблеми, предизвикателства и възможности за развитие на морската аквакултура в България, идентифицирани в рамките на експертни срещи по проект AZA4ICE. Анализът се основава на експертни обсъждания и консултации със заинтересовани страни от публичния сектор, бизнеса, научните среди и неправителствените организации. Чрез него се отразяват реалните ограничения и потенциала за прилагане на методологията C-AZA в български условия.

4.1 Основни проблеми

Основен проблем е необходимостта от по-добро координирано пространствено планиране на морските аквакултури. Липсата на ясно дефинирани и предварително съгласувани зони за развитие на аквакултурата създава несигурност за инвеститорите и увеличава риска от конфликти с други морски дейности.

Допълнително, заинтересованите страни подчертават нуждата от по-голяма регулаторна яснота и предвидимост, особено по отношение на процедурите за разрешаване и сроковете за тяхното получаване, екологични оценки и взаимодействието между различните компетентни органи. Това е от особено значение за нови или иновативни производствени модели, включително мултитрофична и кръгова аквакултура.

От гледна точка на бизнеса и науката се отчита и необходимост от повишаване на капацитета и експертните знания, свързани с прилагането на кръгови модели, управление на екологични рискове и адаптация към климатични промени.

4.2 Ключови предизвикателства

Развитието на морската аквакултура в България се сблъсква с комбинация от пространствени, екологични, регулаторни и икономически предизвикателства.

Сред основните пространствени предизвикателства са:

- ограничен брой подходящи и естествено защитени акватории;
- конкуренция с туризма, корабоплаването, стопанския риболов, отбраната и други морски дейности;
- липса на достатъчно детайлни пространствени анализи, адаптирани към нуждите на сектора.

Екологичните предизвикателства включват:

- чувствителност на крайбрежните екосистеми;
- риск от еутрофикация и локални екологични натоварвания;
- нарастващо влияние на климатичните промени, включително екстремни метеорологични събития и температурни аномалии.

Регулаторните и административни предизвикателства се изразяват в:

- сложни и продължителни процедури за разрешаване;
- припокриване на компетенции между институциите;
- ограничен практически опит с оценка и разрешаване на кръгови и мултитрофични системи.

От икономическа гледна точка, бизнесът посочва:

- високи начални инвестиционни разходи;
- пазарна несигурност и ценови натиск (липса на конкурентоспособност);
- ограничен достъп до целенасочена финансова подкрепа за иновативни модели.

Пространствени предизвикателства

- ограничен брой подходящи защитени акватории;
- конкуренция с туризма, корабоплаването и други дейности;
- липса на достатъчно детайлни пространствени анализи за нуждите на сектора.

Екологични предизвикателства

- чувствителност на крайбрежните екосистеми;
- риск от еутрофикация и локални екологични натоварвания;
- нарастващо влияние на климатичните промени, вкл. екстремни метеорологични събития и температурни аномалии

Регулаторни предизвикателства

- сложни и продължителни процедури за разрешаване;
- припокриване на компетенции между институциите;
- ограничен практически опит с оценка и разрешаване на кръгови и мултитрофични системи.

Икономическа гледна точка

- високи начални инвестиционни разходи;
- пазарна несигурност и ценови натиск;
- ограничен достъп до целенасочена финансова подкрепа за иновативни модели

4.3 Възможности за развитие

Налице са значителни възможности за развитие на морската аквакултура в България, особено в контекста на кръговата икономика.

Една от основните възможности е прилагането на методологията C-AZA като инструмент за предварително планиране и координация, който може да намали конфликтите между различните морски дейности и да създаде по-благоприятна инвестиционна среда.

Допълнителни възможности включват:

- развитие на интегрирани мултитрофични системи (IMTA), комбиниращи видове от различни трофични нива;
- повишаване на добавената стойност чрез диверсификация на продукцията;
- използване на научния и изследователски капацитет в страната за тестване и адаптиране на иновативни решения;
- по-добро използване на европейските политики и финансови инструменти за подкрепа на устойчиви и кръгови модели.

Сътрудничеството между публичния сектор, бизнеса и науката, подпомогната от консултативни механизми като екосистемата за научни изследвания и иновации (LiRRIE), се разглежда като ключов фактор за превръщане на тези възможности в реални и приложими решения.

5. Нормативна уредба и регулаторен режим

Настоящият раздел представя разширен анализ на действащата правна, регулаторна и административна рамка, в която се развива аквакултурният сектор в България, с фокус върху морската аквакултура. Анализът се основава на резултатите от прегледа на нормативната уредба, извършен в рамките на проекта AZA4ICE, както и на експертните дискусии в рамките на работната група LiRRIE.

Целта на раздела е не само да обобщи приложимите закони, наредби и европейски актове, но и да изведе практическите последици от тяхното прилагане, основните регулаторни предизвикателства и възможностите за подобряване на предвидимостта и координацията чрез прилагането на подхода C-AZA.

5.1 Обща характеристика на регулаторната рамка

Регулирането на аквакултурния сектор в България се осъществява чрез многостепенна и секторно фрагментирана нормативна система, включваща национално законодателство, подзаконовни нормативни актове и приложими регламенти и директиви на Европейския съюз. Морската аквакултура попада едновременно в обхвата на политики и режими, свързани с:

- земеделие, рибарство и аквакултури;
- опазване на околната среда и биологичното разнообразие;
- управление на водите;
- морско пространствено планиране;
- безопасност на храните и ветеринарномедицински контрол.

В резултат на тази сложност, в процесите по управление, разрешаване, контрол и мониторинг участват множество компетентни органи, включително Министерството на земеделието и храните, Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, Министерството на околната среда и водите и неговите структури (РИОСВ, Басейнови дирекции), както и Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ). Въпреки че правомощията на отделните институции са ясно дефинирани, липсата на интегриран и координиран подход често води до усложнени и продължителни процедури, особено при морската аквакултура.

5.2 Основно секторно законодателство и регулаторни режими

Закон за рибарството и аквакултурите (ЗРА)

Законът за рибарството и аквакултурите представлява основният нормативен акт, който регламентира дейностите по развъждане и отглеждане на риби и други водни организми. Законът дава определение за „аквакултури“ и въвежда регистрационни режими, администрирани от ИАРА, за:

- лица, които развъждат и отглеждат риба и други водни организми;
- производство на носители на генетичен материал от хидробионти.

При разполагане на технически съоръжения във водите на Черно море регистрацията се извършва и след допълнителни съгласувания, когато това е приложимо. ЗРА също така предвижда воденето на специализирани регистри и изисква представяне на технологично описание и технологична схема на производство.

Закон за водите (ЗВ)

Законът за водите въвежда разрешителни режими за ползване на водни обекти за аквакултури и свързаните с тях дейности, администрирани от Басейновите дирекции. Тези режими са пряко свързани с:

- условията за водоползване и/или заустване;
- съответствието с целите за екологичното състояние на водните тела;
- изискванията за предотвратяване на отрицателни и кумулативни въздействия.

ЗВ има особено значение за морската аквакултура, тъй като изискванията му често се прилагат съвместно с екологичните процедури по ЗООС и ЗБР.

Закон за ветеринарномедицинската дейност (ЗВМД)

ЗВМД регламентира регистрацията на животновъдните обекти по чл. 137 и въвежда ветеринарномедицински, изисквания относно биосигурността, както и хигиенни изисквания към обектите за производство на аквакултури. Компетентен орган е Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ). Изискванията по този закон са ключови за осигуряване на здравния статус на животните и безопасността на продуктите от аквакултури.

5.3 Подзаконови нормативни актове и практическо прилагане

Практическите изисквания към аквакултурната дейност са до голяма степен конкретизирани в подзаконови нормативни актове, сред които:

- **Наредба № 37 от 10 ноември 2008 г. за ползването на язовирите - държавна собственост, в рибностопанско отношение и правилата за извършване на стопански, любителски риболов и аквакултури в обектите - държавна собственост по чл. 3, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите** – регламентира правилата за извършване на аквакултури в държавни водни обекти, включително Черно море;
- **Наредба № 7 от 21 ноември 2019 г. за водене на регистрите по чл. 16, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите** – урежда реда за водене на регистрите по ЗРА;
- **Наредба № 18 от 4 ноември 2016 г. за съдържанието на технологичното описание и технологичната схема на производство на аквакултури** – определя изискванията към технологичното описание и технологичната схема на производство;
- **Наредба № 4 от 20 октомври 2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми** – задава изисквания за качеството на водите за рибовъдство и развъждане на черупкови организми, с пряко значение за миди и стриди;
- **Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (процедурата по ОВОС, приета по реда на ЗООС; съдържа приложения и правила за преценка и доклад)** – регламентира условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда;
- **Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (оценка по чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие, „Натура 2000“)** – регламентира оценката по чл. 31 за съвместимост с Натура 2000;
- **Наредба № 44 от 20 април 2006 г. за ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти и Наредба № 36 от 23 март 2006 г. за специфичните изисквания при производство, транспортиране и пускане на пазара на суровини и храни от животински произход** – уреждат ветеринарномедицинските и хигиенните изисквания към обектите и продуктите от животински произход.

Този набор от подзаконови актове осигурява детайлна регулация, но същевременно увеличава административната сложност, особено при комбинира

но прилагане на няколко режима.

5.4 Европейски директиви с пряко отражение върху морската аквакултура

Рамкова директива за водите (2000/60/ЕО)

Рамковата директива за водите установява целите за постигане и поддържане на „добро екологично състояние“ на водните тела. В България тя е транспонирана чрез Закона за водите и се прилага на практика чрез Планове за управление на речните басейни. За морската аквакултура директивата има значение по отношение на допустимия мащаб и интензивност на дейностите и оценката на кумулативните въздействия.

Директиви за местообитанията и птиците (Натура 2000)

Директивите за местообитанията и птиците, транспонирани чрез Закона за биологичното разнообразие, са от ключово значение за морската аквакултура, тъй като значителна част от крайбрежните и морските зони на България попадат в обхвата на защитени зони. Инвестиционните предложения подлежат на оценка за съвместимост, което често представлява основен източник на несигурност и забавяния, но същото се отнася и до иновативни или кръгови модели.

5.5 Основни регулаторни предизвикателства

По отношение на регулаторната рамка, анализът и работата в групата LiRRIE, идентифицират следните ключови предизвикателства:

- фрагментация на нормативната и институционалната рамка;
- последователни и продължителни процедури с ограничена предвидимост;
- липса на приети подзаконови актове, предвидени в законодателството;
- недостатъчно специфични насоки за кръгови и мултитрофични системи;
- ограничена връзка между пространственото планиране и разрешителните режими.

Тези фактори не представляват непреодолими бариери, но изискват целенасочени координационни и планови решения.

5.6 Роля на методология за обособяване на кръгови зони за аквакултура (C-AZA)

Методологията C-AZA не замества действащите законови режими, но може да функционира като **подготвителен и координационен инструмент**, който:

- подпомага предварителната оценка на пространствената и екологичната пригодност;
- намалява риска от съществени корекции в ОВОС и оценките за съвместимост;
- улеснява координацията между институциите чрез обща аналитична база;
- подпомага избора на реалистични технологии и видове спрямо местните условия.

По този начин C-AZA допринася за по-предвидима и ефективна реализация на инвестиции в морската аквакултура, в пълно съответствие с националната и европейската правна рамка.

6. Кръгова аквакултура в България

Настоящият раздел обобщава текущото състояние на аквакултурния сектор в България по отношение на готовността и способността за прилагане на принципите на кръговата икономика. Анализът се основава на резултатите от прилагането на инструмента за самооценка BLUEFasma (<http://BLUEFasma.upatras.gr/>) в рамките на проекта AZA4ICE, както и на експертните обсъждания със секторни представители.

6.1 Кръгова икономика в аквакултурата

Резултатите от оценката показват, че аквакултурният сектор в България се намира на сравнително ниско ниво на реално прилагане на кръгови практики, въпреки отчетената висока заинтересованост и готовност за инвестиции. В повечето случаи бизнесът прилага базови екологични мерки, свързани с ефективност на ресурсите и спазване на нормативните изисквания, но липсват системно изградени кръгови модели, които да намаляват материални и/или енергийни разходи.

Тази характеристика е особено изразена при морската аквакултура, където производството е концентрирано върху ограничен брой видове и технологии, а възможностите за диверсификация и интеграция с други дейности остават слабо развити.

6.2 Основни ограничения, идентифицирани от бизнеса

Изведени са няколко групи ограничения, които възпрепятстват по-широкото прилагане на кръгови подходи в аквакултурата:

- Структурни и пространствени ограничения, включително липса на предварително планирани и съгласувани зони за развитие на аквакултурата и ограничени възможности за разширяване или комбиниране на дейности;
- Регулаторна несигурност, свързана с процедурите за разрешаване на нови или иновативни производствени модели, включително мултитрофични системи;
- Инвестиционни пречки, включително високи първоначални разходи и ограничен достъп до целенасочени финансови инструменти за иновативни (кръгови) решения;
- Недостатъчен технически и управленски капацитет, особено по отношение на проектиране, управление и мониторинг на по-сложни кръгови системи.

6.3 Готовност за промяна и инвестиции в сектора

Въпреки посочените ограничения, резултатите от BLUEFasma ясно показват, че готовността за инвестиции в кръгова икономика е висока. Значителна част от анкетираните предприятия заявяват интерес към:

- внедряване на по-ефективни технологии;
- комбиниране на различни видове производство;
- участие в пилотни проекти и демонстрационни инициативи;
- сътрудничество с научни организации и публични институции.

Това разминаване между висока мотивация и ограничена практическа реализация подчертава необходимостта от подкрепяща среда, включваща ясно пространствено планиране, координирани регулаторни процедури и целенасочени мерки за изграждане на капацитет.

6.4 Значение на методология за обособяване на кръгови зони за аквакултура (C-AZA)

Идентифицираното състояние на бизнеса потвърждава, че подходът C-AZA има потенциал да действа като катализатор за преход към кръгови модели, като:

- намали пространствената и регулаторна несигурност;
- създаде условия за комбиниране на различни дейности и видове;

- улесни достъпа до финансиране и публична подкрепа;
- стимулира сътрудничеството между бизнес, наука и държавни институции.

По този начин резултатите от инструмента BLUEFasma представляват важна изходна база за формулиране на целенасочени действия и мерки в рамките на настоящия План за действие.

7. Визия за развитие

Визията за развитие на морската аквакултура в България, формулирана в рамките на работната група LiRRIE е насочена към постепенен, но целенасочен преход от ограничени и секторно изолирани производствени практики към устойчив, пространствено планиран и кръгово ориентиран модел на развитие.

В основата на визията за развитие стои разбирането, че морската аквакултура в България не следва да се развива чрез бързо разширяване на производствения капацитет, а чрез подобряване на качеството, устойчивостта и добавената стойност на съществуващите и бъдещите дейности. Това изисква съчетаване на пространствено планиране, регулаторна предвидимост, научна подкрепа и активното участие на бизнеса.

Развитието на сектора може да бъде подпомогнато и насочено чрез следните ключови направления:

7.1 Стратегическо позициониране на морската аквакултура

Морската аквакултура следва да бъде ясно припозната и интегрирана като легитимна морска дейност в рамките на морското пространствено планиране. Това включва:

- идентифициране и предварително съгласуване на подходящи зони за развитие на аквакултурата;
- намаляване на конфликтите с други дейности чрез пространствено зонироване;
- създаване на по-голяма инвестиционна предвидимост.

Обособените зони за аквакултури (AZA) следва да бъдат съвместими и интегрирани с Морския пространствен план на Република България 2021–2035 г., като се разглеждат като оперативен инструмент за прилагане на пространствените приоритети в сектор „аквакултури“.

Докато МПП определя стратегическата рамка и баланса между различните морски дейности, AZA предоставя по-детайлна регулаторна и управленска рамка за конкретни аквакултурни дейности, включително условия за мониторинг, пространствено разполагане и технологични изисквания.

Методологията C-AZA се разглежда като инструмент, чрез който тази визия може да бъде реализирана на практика, като се свърже стратегическото планиране с конкретни производствени модели.

7.2 Диверсификация и преход към кръгови и мултитрофични модели

Развитието на морската аквакултура в България следва да се основава на диверсификация на видовете и производствените системи, като се надгражда съществуващият опит с отглеждане на черни миди. Визията включва:

- насърчаване на интегрирани мултитрофични системи (ИМТА);
- комбиниране на различни трофични нива с цел по-добро използване на ресурсите;
- постепенно въвеждане на кръгови решения, адаптирани към местните екологични условия.

Този подход се разглежда не само като екологично необходим, но и като възможност за повишаване на икономическата устойчивост и добавената стойност на сектора.

7.3 Подобряване на нормативната уредба

Визията за развитие ясно подчертава, че развитието на сектора изисква по-предвидима и координирана регулаторна среда, която да:

- улеснява прилагането на иновативни производствени модели;
- съкращава и координира административните процедури;
- осигурява ясни насоки за оценка и разрешаване на кръгови и мултитрофични системи, както и адекватни срокове за реализация.

Това не предполага промяна на екологичните стандарти, а по-добро съгласуване между институциите и планирането на секторно ниво.

7.4 Роля на науката, иновациите и изграждането на капацитет

Научните и изследователските организации се разглеждат като ключов партньор в реализирането на визията, чрез:

- научна подкрепа за пространствен анализ и избор на подходящи зони;
- адаптиране и тестване на технологии в реални условия;
- обучение и повишаване на капацитета на операторите и администрацията.

Визията предлага тясно сътрудничество между наука и бизнес, включително чрез пилотни проекти и демонстрационни дейности, които следва да стимулират развитието на аквакултурния сектор.

7.5 Социална приемливост и междусекторен диалог

Развитието на морската аквакултура следва да бъде социално приемливо и съгласувано с интересите на други морски сектори, включително туризъм, транспорт и отбрана. Дейността на LiRRIE показва, че навременният диалог и прозрачността са ключови за:

- намаляване на общественото напрежение;
- изграждане на доверие между отделните ползватели на водния обект;
- устойчиво интегриране на аквакултурата в крайбрежните региони.

8. Значимост на обособените зони за кръгова аквакултура

Прилагането на методологията за обособяване на кръгови зони за аквакултури (C-AZA) в рамките на проекта AZA4ICE в България има ясно изразен практически характер, тъй като анализите са извършени за райони с вече установени аквакултурни дейности. Това позволява едновременно верифициране на методологията в реални условия и оценка на потенциала за надграждане, модернизация и диверсификация на съществуващия бизнес, вместо планиране на изцяло нови зони. Подобен подход е особено подходящ за българския контекст, където морската аквакултура е пространствено ограничена и силно зависима от локалните хидродинамични и екологични характеристики на крайбрежието.

Резултатите от прилагането на C-AZA в зони с действащи аквакултурни стопанства показват, че методологията адекватно отразява реалните ограничения и възможности на морската среда. В случаите, в които вече съществуват производствени дейности, методологията потвърждава пригодността на зоните за определени видове и технологии, идентифицира възможности за подобрене на пространствената организация на съоръженията. Освен това, очертава потенциал за въвеждане на по-сложни, кръгови и интегрирани производствени модели с висока добавена стойност. Това дава основание C-AZA да бъде разглеждана не само като инструмент за планиране на нови инвестиции, но и като подкрепящ инструмент за развитие и модернизация на вече съществуващи аквакултурни стопанства.

По отношение на мултитрофичните аквакултури (IMTA), анализите показват, че те са оценени като приложими и екологично обосновани, но не като универсално оптимално решение за всички разглеждани зони. Ефективността на IMTA моделите зависи в значителна степен от локалните хидродинамични условия, екологичния капацитет и пространствената конфигурация на крайбрежието. В този смисъл мултитрофичните системи се очертават като реалистична, но постепенно внедряваща се опция, която следва да бъде адаптирана към конкретните характеристики на всяка зона, а не прилагана по унифициран начин.

Анализите на резултатите от приложената методология показват също, че рециркулационните аквакултурни системи (RAS) постигат добри оценки по отношение на кръговост, контрол на въздействието и производствена ефективност, но техният потенциал е силно пространствено обусловен. В българския контекст RAS системите са най-подходящи като брегови съоръжения, разположени в близост до морето, както и в ограничени крайбрежни среди, които осигуряват достъп до морска вода и инфраструктура. Липсата на големи и добре защитени крайбрежни системи по българското Черноморие ограничава възможностите за мащабно развитие на този модел в морска среда, но при целенасочен подбор на локации RAS остава важен елемент от бъдещото развитие на сектора.

От гледна точка на видовия потенциал, резултатите от C-AZA ясно потвърждават, че черната мида остава най-подходящият и стабилен вид за открита морска аквакултура в България. Наред с това анализите идентифицират допълнителен потенциал за отглеждане на стриди, които показват добри резултати в част от оценените зони. В рамките на кръговите и мултитрофични модели, комбинации между миди, стриди и риби (например лаврак) се очертават като перспективна възможност, при условие че бъдат внимателно адаптирани към локалните екологични и пространствени ограничения.

По отношение на калкана, резултатите показват, че откритата морска аквакултура за този вид е трудно реализуема в български условия поради хидродинамичните характеристики на крайбрежието, експозицията на зоните към вълнение и щормове, както и специфичните биологични изисквания на вида. В този контекст развитието на аквакултура за калкан следва да бъде насочено основно към рециркуляционни системи на брега, разположени в близост до морето, които осигуряват по-контролирана среда и по-висока производствена сигурност.

Като цяло, резултатите от прилагането на методологията показват, че тя е приложима и адекватна за българските условия, но изисква териториално диференциран подход, реалистични очаквания по отношение на използваните технологии и фокус върху видово и технологично надграждане, а не върху бързо увеличение на производствените обеми. Този подход създава солидна основа за формулиране на конкретни, изпълними и приоритизирани действия, насочени към устойчивото развитие на морската аквакултура в България.

9. Програма от мерки

№	Мярка	Съдържание и обхват	Водещи отговорни страни	Подкрепящи участници	Времеви хоризонт	Източници на финансиране
1	Прилагане на методология C-AZA като инструмент за надграждане на съществуващи морски аквакултури	Използване на C-AZA резултатите за анализ и оптимизация на вече активни аквакултурни зони (напр. преструктуриране, възможности за диверсификация, пространствено подреждане на съоръженията).	Министерство на земеделието и храните, Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури	Аквакултурни оператори; Институт по рибни ресурси; НПО	Краткосрочен (< 3 г.)	Национални средства; ПМДР; ограничени инвестиции от бизнеса
2	Пилотно въвеждане на мултитрофични системи (IMTA)	Тестово прилагане на IMTA в ограничен мащаб (миди-стриди; миди-риби, например лаврак) в зони с вече установена аквакултура и доказан екологичен потенциал.	Аквакултурни оператори	Институт по рибарство и аквакултури; Институт по рибни ресурси; МИРГ	Краткосрочен (< 3 г.)	ПМДР; пилотни проекти; научни и демонстрационни бюджети
3	Насърчаване на брегови рециркуляционни системи (RAS) в подходящи зони	Подкрепа за рециркуляционни системи на брега, в близост до морето, като алтернатива на откритите ферми за чувствителни видове (напр. калкан).	Аквакултурни оператори	Министерство на околната среда и водите; научни организации	Средносрочен (3 -5 г.)	Частни инвестиции; ПМДР; други ЕС инструменти

4	Координация между С-AZA и Морския пространствен план	Използване на С-AZA резултатите като аналитична основа при актуализация и прилагане на Морския пространствен план, с цел по-ясно позициониране на аквакултурите.	Министерство на регионалното развитие и благоустройството	МЗХ; МОСВ; научни организации	Средносрочен (3 - 5 г.)	Административен ресурс; проекти за планиране
5	Повишаване на капацитета и диалога със заинтересованите страни	Обучения, работни срещи и консултации с бизнес, местни общности и други морски сектори (туризъм, корабоплаване), фокусирани върху кръговата аквакултура.	Институт по рибни ресурси; МИРГ	МЗХ; бизнес; НПО	Текущ	ПМДР; малки проектни бюджети; собствен ресурс

10. Мониторинг и оценка

Мониторингът и оценката на изпълнението на настоящия План за действие имат за цел да проследяват напредъка на предложените мерки и да осигурят възможност за навременни корекции при необходимост. Подходът е ориентиран към реалистични и лесно измерими индикатори, които отразяват както процеса, така и постигнатите резултати.

10.1 Индикатори за успех

Напредъкът по изпълнението на Плана за действие може да бъде проследяван чрез следните групи индикатори:

- Процесни индикатори
 - брой зони, за които е приложен или актуализиран подход C-AZA;
 - брой проведени координационни
 - срещи и консултации със заинтересовани страни;
 - брой пилотни инициативи или демонстрационни дейности.
- Резултатни индикатори
 - внедрени или тествани мултитрофични системи;
 - нови или модернизиранни аквакултурни съоръжения, включително брегови RAS системи;
 - подобрена координация между институциите при планиране и разрешаване на дейности.
- Качествени индикатори
 - повишена предвидимост на процедурите за бизнеса;
 - засилен диалог между аквакултурния сектор и други морски дейности;
 - повишено доверие и обществено приемане на морската аквакултура.

10.2 Проследяване и адаптиране

Проследяването на изпълнението следва да се извършва периодично, с фокус върху практическите резултати и възникващите предизвикателства. При необходимост, Планът за действие може да бъде актуализиран или допълнен, като се отчетат:

- нови данни и анализи;
- резултати от пилотни дейности;
- промени в нормативната уредба.

11. Заключение и препоръки

Настоящият План за действие има за цел да подпомогне целенасоченото и устойчиво развитие на морската аквакултура в България, с акцент върху прилагането на принципите на кръговата икономика, внедряването на иновации и развитието на интегрирани производствени модели. Анализът на секторното състояние, нормативната рамка и резултатите от LiRRIE процеса показват, че секторът разполага с реалистични възможности за развитие, които следва да бъдат реализирани преимуществено чрез надграждане и модернизация на съществуващите дейности, а не чрез неконтролирана пространствена експанзия.

Прилагането на C-AZA методологията в райони с вече установени аквакултурни дейности създава условия за практическо тестване и усъвършенстване на подхода, както и за идентифициране на конкретни възможности за диверсификация, интеграция на различни трофични нива и оптимизиране на пространственото разположение на съоръженията. Резултатите показват, че мултитрофичните системи (IMTA) представляват перспективна посока за развитие, макар и приложима при ясно дефинирани екологични и технологични условия, докато рециркулационните системи (RAS) демонстрират висок иновационен потенциал при подходящи крайбрежни и брегови локации. Наред с това, диверсификацията на производството отвъд традиционната черна мида – включително чрез стриди и комбинирани системи с риби – се очертава като реалистична и икономически обоснована възможност в определени зони.

В този контекст методологията C-AZA се утвърждава не като алтернатива, а като подпомагащ и надграждащ инструмент спрямо съществуващата нормативна и институционална рамка. Чрез предварителен пространствен и екологичен анализ, подходът допринася за по-добро планиране на инвестициите, намаляване на потенциалните конфликти и улесняване на координацията между компетентните органи, като по този начин създава по-благоприятни условия за развитие на кръгова, иновативна и интегрирана морска аквакултура в България.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 - Основни нормативни актове, компетентни органи и практическо въздействие върху морската аквакултура

Закон / директива	Компетентен орган	Практическо въздействие върху морската аквакултура
Закон за рибарството и аквакултурите (ЗРА)	МЗХ, ИАРА	Определя правото за извършване на аквакултурна дейност; въвежда регистрационни режими за обекти и оператори; изисква технологично описание и водене на регистри.
Наредба № 37/2008	ИАРА	Регламентира условията за извършване на аквакултури в държавни водни обекти, вкл. Черно море; определя правила за използване на акваторията.
Закон за водите (ЗВ)	МОСВ, Басейнови дирекции	Въвежда разрешителни режими за водоползване и заустване; поставя условия, свързани с количествата, качеството на водите и кумулативните въздействия.
Рамкова директива за водите (2000/60/ЕО)	МОСВ, Басейнови дирекции	Изисква съвместимост на дейностите с целите за „добро екологично състояние“; влияе върху допустимия интензитет и мащаб на производството.
Закон за опазване на околната среда (ЗООС)	МОСВ, РИОСВ	Регламентира процедурите по ОВОС за инвестиционни предложения; може да удължи сроковете при необходимост от допълнителни оценки.
Закон за биологичното разнообразие (ЗБР)	МОСВ, РИОСВ	Въвежда оценка за съвместимост с Натура 2000; ключов фактор при морски и крайбрежни зони с висока природозащитна стойност.

Директиви за местообитанията и птиците (Натура 2000)	МОСВ, РИОСВ	Ограничават или насочват разполагането на аквакултури; изискват доказване на липса на значително отрицателно въздействие.
Закон за ветеринарномедицинската дейност (ЗВМД)	БАБХ	Регистрация на животновъдни обекти; изисквания за биосигурност, здравен статус и контрол на заболяванията.
Наредба № 44/2006 и Наредба № 36/2006	БАБХ	Определят ветеринарномедицинските и хигиенни изисквания към обектите и продуктите от аквакултури.
Наредба № 4/2000 (качество на водите)	МОСВ	Задава минимални изисквания за качеството на морските и крайбрежните води при отглеждане на миди и други черупкови организми.
Морски пространствен план (2021–2035)	МРРБ	Създава стратегическа рамка за разполагане на аквакултури; влияе върху допустимостта на дейности и пространствените конфликти.
Регламент (ЕС) 2021/1139 (ПМДР / EMFAF)	МЗХ (УО)	Осигурява финансови инструменти за инвестиции, модернизация и иновации; не отменя регулаторните режими, но стимулира устойчиви модели.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2 – Съответствие с Многогодишен национален стратегически план за аквакултурите в България 2021 - 2027

Настоящият План за действие за България е разработен в пълно съответствие с целите и приоритетите на Многогодишния национален стратегически план за развитие на аквакултурите в България (МНСПА). Националният план дефинира стратегическата рамка за развитие на сектора, а планът за действие AZA4ICE предлага практически инструменти и пилотни подходи, които подпомагат реализацията на тези цели, особено в областта на морската аквакултура.

Съответствие по основни приоритети

1. Опростяване на административните процедури

МНСПА идентифицира административната тежест и продължителността на процедурите като ключово предизвикателство пред развитието на сектора. Планът за действие по AZA4ICE не предлага промени в нормативната уредба, а допринася чрез:

- предварителна пространствена и екологична оценка на потенциални зони;
- по-ранно идентифициране на ограничения и чувствителни зони;
- подпомагане на координацията между институциите още на етап планиране.

2. Координирано пространствено планиране

МНСПА подчертава необходимостта от определяне на зони за аквакултури в морската акватория и тяхната интеграция в морското пространствено планиране. C-AZA методологията директно адресира този приоритет, като предоставя:

- аналитична основа за идентифициране и сравнение на зони;
- инструмент за намаляване на пространствените конфликти;
- връзка между стратегическо планиране и конкретни инвестиционни намерения.

3. Повишаване на конкурентоспособността и устойчив растеж

Планът за действие по AZA4ICE надгражда стратегическата цел на МНСПА за устойчив растеж, като насочва усилията към:

- диверсификация на производството;

- прилагане на кръгови и мултитрофични модели;
- технологични решения с по-нисък екологичен риск.

между план за действие AZA4ICE и МНСПА 2021 - 2027

Основната добавена стойност на AZA4ICE е, че превежда стратегическите цели на националния план в приложими, пространствено конкретизирани решения, които могат да бъдат използвани от институциите, бизнеса и научната общност. В този смисъл, Планът за действие може да бъде разглеждан като пилотен и допълващ инструмент, подпомагащ прилагането и бъдещото актуализиране на МНСПА.

DRAFT

ПРИЛОЖЕНИЕ 3 – Препоръки за подобряване на нормативната уредба в подкрепа на иновативна и кръгова аквакултура

Развитието на аквакултурния сектор в България все по-силно се обвързва с целите за устойчиво производство, ограничаване на натиска върху водните тела, ефективно използване на ресурсите и намаляване на конфликтите с други ползватели на водните обекти и морската акватория. В този контекст иновативни производствени подходи като обособени зони за аквакултури (AZA), интегрирана мултитрофична аквакултура (IMTA) и рециркуляционни системи (RAS) са ключови инструменти за модернизация, предвидимост на инвестициите и по-добра екологична управляемост.

Настоящите препоръки целят минимални, но стратегически изменения в съществуващата нормативна рамка, допълнени от нова специализирана наредба, която да урегулира AZA/IMTA/RAS по начин, позволяващ последващо техническо „надграждане“ (критерии, мониторинг, процедури) без тежки законодателни промени.

1. Идентифицирани пропуски в действащата уредба

1.1. Липса на единна терминология и разпознаваеми режими за иновации

В действащата рамка (Закон за рибарство и аквакултури

ж, Закон за водите и подзаконовни актове) липсват изрично въведени понятия и механизми за:

- Обособени зони за аквакултури (AZA) като приоритетно пространствено планиране/управление на зони за аквакултури;
- Интегрирани мултитрофични аквакултури (IMTA) като производствен модел с екологичен ефект и изисквания за специфичен мониторинг;
- Рециркуляционни системи за аквакултури (RAS) като технологичен подход с различен профил на водоползване и контролирани зауствания (RAS присъства технически в Наредба №18/2016, но не е системно „вградена“ в общия режим и не се използва като инструмент за политики).

1.2. „Зони“ съществуват фрагментарно, без специфична рамка за управление (особено по отношение на морска акватория)

В Наредба № 37/2008 са заложили разпоредби за „зони за аквакултури“, но те са предимно свързани с разполагане на съоръжения, обозначаване и ограничения, без да има:

- ясно изведена концепция за определяне/изменение/управление на зони като инструмент за секторна политика;
- минимален пакет изисквания за мониторинг и екологични мерки по тип система (особено при IMTA);
- ясна интеграция с други режими и планове (вкл. режими по ЗВ/ЗООС/ЗБР и секторни планове).

1.3. Законът за водите третира „аквакултури“ като обща категория, без да отчита различните системи

Разрешителният режим по ЗВ включва „аквакултури и свързаните с тях дейности“, но липсва принципен текст, че условията в разрешителното следва да отчитат характер на системата, екологичен ефект и взаимодействие с водното тяло (особено важно при морски системи, IMTA и RAS с водоземане/заустване).

1.4. Липсва инвестиционен подход/механизъм

Когато нормативната рамка не дефинира ясно как се определят зони, какви са изискванията за иновативни системи и как се оценява екологичният им ефект, това води до:

- административната несигурност и липса на инвестиции;
- ограничава възможността на публичните органи да насочват инвестиции към подходящи места и технологии.

2. Мотиви за предлагане на промени

2.1. Устойчиво развитие и екологична управляемост

IMTA и RAS могат да намалят натиска върху екосистемите чрез по-добро оползотворяване на хранителните елементи (IMTA) и ограничен водообмен/контролирани зауствания (RAS). За да се реализира този потенциал, са нужни ясно разписани минимални изисквания за технологично описание, мониторинг и управление на риска.

2.2. Намаляване на конфликтите и предвидимост за бизнеса чрез AZA

AZA като инструмент за пространствено планиране позволява:

- приоритизиране на аквакултурата в определени части от водни обекти/морска акватория;
- намаляване на конфликтите с други ползватели на водния обект;
- по-бързи, предвидими и прозрачни процедури за инвестиции.

2.3. Съответствие с европейските приоритети и по-добро усвояване на средства

Въвеждането на термини по отношение на AZA/IMTA/RAS следва да подпомага:

- подготовката на проекти за финансиране и обосновката им като „устойчиви/иновативни“;
- приоритизиране на мерки за конкурентоспособност, опазване на околната среда, мониторинг и дигитализация.

На практика това повишава “готовността” на сектора да използва европейски фондове (напр. Европейски фонд за морско дело, рибарство и аквакултури – EMFAF, както и допълващи възможности по други програми за иновации, околна среда и регионално развитие), тъй като нормативната база ще дава ясни рамки за допустимост, критерии и управление.

3. Предложение за промени

3.1. Минимални изменения в Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА)

(А) Въвеждане на дефиниции в Допълнителните разпоредби

- „Обособена зона за аквакултури (AZA)“
- „Интегрирана мултитрофична аквакултура (IMTA)“
- „Рециркулационна система за аквакултури (RAS)“

(Б) Разширяване на чл. 25, ал. 5:

Освен лимитите за производство – да включва и:

- определяне/изменение/управление на AZA;
- минимално съдържание на мониторингови планове и екологични мерки, включително при IMTA.

(В) Нови членове (напр. чл. 25д и 25е)

- рамка за определяне на AZA по критерии (екологичен капацитет, съвместимост с режими, безопасност, планове);
- възможност за IMTA в рамките на AZA и изискване за технологично описание + мониторинг.

3.2. Промяна в Закона за водите (ЗВ)

Изменение на чл. 46, ал. 1, т. 2, така че да се подчертае принципът: „... като при определяне на условията в разрешителното се отчита

характерът на производствената система, екологичният ѝ ефект и взаимодействието ѝ с водното тяло.“

Това създава законово основание компетентният орган да прецизира условията по разрешителното според различния профил на въздействие (садки, IMTA, RAS).

3.3. Подзаконовни актове

(А) Наредба № 37/2008 – корекция/съгласуване

- терминологично преминаване от „зони за аквакултури“ към „обособени зони за аквакултури (AZA)“, ако се приеме такава дефиниция в ЗРА;
- препратки към новата специализирана наредба (виж т. 4.4), вместо да се “натоварва” Наредба 37 с нови комплексни режими.

(Б) Наредба № 18/2016 – техническо допълнение за IMTA (без дублиране на дефиниции)

- добавяне на минимални изисквания за технологично описание/схема при IMTA (компоненти, пространствено разположение, материални потоци, мониторинг);
- “маркер” дали обектът е в AZA (наименование/акт).

3.4. Предложение за нова наредба за AZA/IMTA/RAS

Предлага се нова наредба (на основание разширения чл. 25, ал. 5 ЗРА), която да урежда:

1. Определяне и изменение на AZA – критерии, процедури, публичност, регистър/карта;
2. Управление на AZA – правила за разполагане на съоръжения, ротация/преместване, буферни зони (ако е приложимо), координация с други ползватели;
3. Минимален мониторинг и екологични мерки – базов пакет + допълнителни изисквания по тип система;
4. IMTA – минимално съдържание на план/програма за мониторинг, контролни точки и индикатори, мерки при риск;
5. RAS – принципи за водоползване и контролирано заустване, минимални изисквания към плана за управление на отпадъчни води (в синхрон със ЗВ и ЗООС);

4. Връзка с механизми за стимулиране и финансиране

Предложените промени имат пряк стимулиращ ефект, защото:

AZA намалява транзакционните разходи и риска за инвеститора (по-ясни места и условия);

IMTA и **RAS** стават нормативно разпознаваеми категории, което улеснява:

- насочването на публична подкрепа към системи с положителен екологичен ефект;
- разработването на приоритетни мерки и критерии за подбор по финансови инструменти;
- аргументацията за иновации, зелена трансформация, мониторинг и дигитализация.

В практичен план това подпомага подготовката на проекти и усвояването на средства от европейски инструменти като EMFAF (и допълващи програми за иновации/околна среда), тъй като нормативната рамка би следвало да осигури ясни определения, процедури и изисквания за контрол и отчетност.

Аквакултурният сектор има нужда от ясни определения, предвидими правила и методи за внедряване на иновации, без да се натоварва законодателството с прекомерно детайлизиране на ниво закон. Предложеният подход с минимални изменения в ЗРА и ЗВ, комбинирани с предложение за нова наредба за AZA/IMTA/RAS, позволява:

- въвеждане на ключови понятия и принципи;
- създаване на гъвкава рамка за техническо развитие (критерии/мониторинг/процедури) чрез подзаконов акт;
- по-добро пространствено планиране и намаляване на конфликтите;
- възможности за привличане на финансиране и стимулиране на иновативни практики.